

Leven na de Muur

Overzicht

[Achtergrond](#) - 9 november 2009

'De laatste dagen van de familie Hoffmann in het oude Oost-Berlijn' heette in 1990 het journalistieke debuut van Annemieke Hendriks in het weekblad *Vrij Nederland*. De Muur is sindsdien een hoofdrol in haar werk blijven spelen.

Dat kwam voort uit haar sociologische fascinatie met de ingrijpende veranderingen die de val van de Muur vooral voor de Oost-Duitsers met zich meebracht (en voor andere Europeanen, zoals in haar laatste boek 'Ijzeren deuren - Zes families tussen Oost- en West-Europa').

Maar ook als *Wiedergutmachung*, zoals ze het eens heeft geformuleerd, speelde een rol. Want toen ze van 1980 tot '82 in West-Berlijn woonde, toonden zichzelf noch haar collega's en vrienden uit de protestgeneratie enige interesse in de Muur: "We gingen volledig op in onze eigen stadshelft. Dat een paar kilometer verderop een heel volk werd onderdrukt, kwam niet bij ons op."

Annemieke Hendriks woont nu in Berlijns oosten. Uit de vele interviews en reportages die ze maakte over het leven na de Muur koos ze een tiental fragmenten. Een kroniek van twintig jaar absurditeit, vreugde en ellende.

[Klaus en Rita Hoffmann ontdekken het Westen](#)

In 1990 maakten de Oost-Berlijners Klaus en Rita Hoffmann deel uit van een experiment zonder weerga. Toen de DDR werd opgeheven, waren beiden hun banen kwijt. Als academicus Klaus toen had geweten dat hij met stofzuigers langs de deuren zou gaan, zou hij hard hebben gelachen.

['Ossis auf Hollandreise'](#)

Een groep volwassen bleekneuzen uit het industrieel zwaar vervuilde Bitterfeld heeft een driedaags reisje Amsterdam geboekt. De Nederlandse reispenose maakt er een potje van. Hoe staat het anno 1992 met het incasseringsvermogen van de *Ossi*?

[Ingo Schulze over de verlokkingen van het Westen](#)

In zijn befaamde *Wende*-roman 'Simpele story's - Een roman uit de Oost-Duitse provincie' schildert Ingo Schulze hoe gedesoriënteerd de DDR-burger tussen 1990

en 1997 rondliep. En hoe hij zich met veel vallen en opstaan opnieuw leerde oriënteren.

[Die Wende van de dertigers in Dresden](#)

“Toeristen komen hier in de Neustadt amper. Die zijn gemiddeld 68 jaar en blijven hangen in de wederopgebouwde Altstadt aan de andere kant van de Elbe. Maar zonder de Neustadt zou Dresden geen stad zijn.” Een gesprek tussen dertigers in een kroeg in Dresden.

[Thomas Brussig en zijn 'Sonnenallee'](#)

Het is 7 oktober 1999, de dag dat de DDR 50 jaar had bestaan. In het Oost-Duitse Erfurt gaat de film ‘Sonnenallee’ van de Oost-Duitsers Leander Haußmann en Thomas Brussig in première. De film geeft de veertigers in de zaal hun goede herinneringen aan de jaren zeventig terug.

[Oud-premier Modrow over de Muur](#)

Hans Modrow was na de val van de Muur de laatste communistische premier van de DDR. In 2001 liep hij woest weg uit een vergadering van de PDS. De SED, voorganger van de PDS, had de bouw van de Muur, precies 40 jaar geleden, officieel veroordeeld. Modrow stáát voor de Muur.

[Friedrichshain-Kreuzberg: Ost/West experiment](#)

Zonder veel ruchtbaarheid begon Berlijn op 1 januari 2001 aan een groot experiment: Friedrichshain, de kleinste wijk van de stad, fuseerde met Kreuzberg. Het nieuwe stadsdeel is het symbool van het nieuwe Berlijn, maar er zijn nog veel mentale grenzen.

[Op de redactie bij 'Neues Deutschland'](#)

Ruim veertig jaar diende het dagblad *Neues Deutschland* de DDR. Totdat de Muur viel. De krant overleefde, maar de abonnees sterven uit. In 2001 was Hendriks in het kader van een uitwisselingsprogramma een aantal maanden te gast bij de oude partijkrant.

[Interview met DDR-spionagechef Markus Wolf](#)

Markus Wolf was van 1952 tot 1986 de spionagechef van de DDR. Toen ging hij boeken schrijven, waarin hij zich van zijn liberale kant liet zien. In 2003 sprak Annemieke Hendriks met Wolf (overleden in 2006), onder meer over zijn 'onzichtbaarheid' en over Willy Brandt.

[Dertig jaar toeteren over de Muur](#)

Al in 1980 sloot de virtuoze trompettist Andreas (Andy) Altenfelder zich in Berlijn, *Hauptstadt der DDR* bij het Willem Breuker Kollektief. Ze traden op in Oost- en

West-Duitsland. Annemieke Hendriks sprak beide muzikanten in 2005. Een dubbelinterview.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/3301/leven-na-de-muur>